

Sisällys

Aluksi	11
--------------	----

I OSA

Ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen kasvatuksen käsitteitä

1	Mitä ympäristökasvatus ja kestävän kehityksen kasvatukset ovat? ...	17
	Luonnon ja ympäristön käsitteet	17
	Ympäristökasvatus ja kestävän kehityksen kasvatukset	19
	Tavoitteena ympäristötietoinen kansalainen	22
	Ympäristökasvatus on luonteva osa varhaiskasvatusta	28
	Huolenpito, välittäminen ja vastuunkanto keskeisinä arvoina....	31
2	Kestävän kehityksen kasvatuksen malli.....	35
	Kestävään elämäntapaan kasvaminen	35
	Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys.....	37
	Taloudellinen ja ekologinen kestävyys	41
3	Osallisuus ja osallistuminen	47
	Miten osallisuus syntyy?.....	47
	Osallisuus on jokaisen oikeus.....	49
	Osallisuus on aktiivista toimijuutta	52

4	Ympäristökasvatus ja kestävä kehityksen kasvatus varhaiskasvatuksessa	55
	Fröbelistä 2000-luvulle	55
	Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys eri opetussuunnitelmissa.....	61
5	Fyysinen ympäristö ja lapsuus.....	65
	Lapset elävät rakennetuissa ympäristöissä.....	65
	Lapsen suhde luontoon ja ympäristöön.....	66
	Leikit ulkona.....	71
	Oppimisympäristön merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle	77
	Havainnointi, ihmettely, oppiminen ja ilo.....	82
	Luonto, liikkuminen ja motoriset taidot.....	91
	Sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus ja ympäristö	93

II OSA

Monipuolista oppimista ympäristössä – ympäristö- ja kestävä kehityksen kasvatusta var- haiskasvatuksessa

6	Esimerkkejä ympäristökasvatuksesta ja kestävä kehityksen kasvatuksesta päiväkotien arjessa.....	99
	Eheyttävä oppiminen.....	100
	Case Forest -pedagogiikka.....	104
	Päivät metsässä: metsäpäiväkotien kirjoja.....	107
7	Eri yhteisöjen tarjoamaa toimintaa ja tukea.....	111
	Innostavaa materiaalia ympäristökasvatukseen.....	111
	Vihreä lippu.....	112
	Metsämörri-toiminta.....	113
	Kestävä kehityksen opas päiväkodeille.....	115
	Luontokoulut ja LYKE-verkosto.....	116
8	Ympäristökasvatusta käytännössä – kartoituksia ympäristökasvatuksen käytännöistä ja vaikuttavuudesta.....	117
	Ympäristökasvatusta ja kestävä kehitystä eteläsuomalaisissa päiväkodeissa.....	117
	Kestävä kehityksen kasvatuksen toteutuminen.....	119
	Retkiä lähiympäristössä.....	122
	Kokemuksia metsäesikoulusta – kysely lapsille ja vanhemmille.....	128
	Metsäesikoulu Hirsimäen päiväkodissa.....	149
	Kyselyn toteutus.....	129
	Muistoja metsäesikoulusta.....	131
	Esiopetuksesta perusopetukseen.....	134
	Luonnossa tapahtuvan esiopetuksen vaikutuksia koulunkäyntiin.....	137

	Esiopetusvuosi lapsen luontosuhteen vahvistajana.....	140
	Millaista on lapsen toiminta koulussa?	143
	Metsäeskarin lapselle tarjoamat koululaisen valmiudet.....	144
	Kyselyn tulosten koontia.....	145
9	Lopuksi: Varhaiskasvatus on kestävää kasvatusta.....	149
	Ympäristökasvatus nivoutuu varhaiskasvatukseen.....	149
	Henkilöstön työssäjaksaminen.....	150
	Yhteistyö vanhempien kanssa.....	152
	Terveellinen ympäristö osana hyvinvointia	153
	Lähteet.....	157

Liitteet

Liite 1	Veden kiertokulku.....	172
Liite 2	Jälkijahti	174
Liite 3	Omenatutkimuksia.....	177
Liite 4	Matokompostori	179
Liite 5	Eläinten valmistautuminen talveen.....	180
Liite 6	Ravintoketjuilua.....	186
Liite 7	Lumitutkimuksia.....	188
Liite 8	Värihavaintoja	190
Liite 9	Tuntoaistimuksia	192
Liite 10	Ötökkäsafari	193
Liite 11	Sääpisteet	195
Liite 12	Matematiikkaa luonnossa.....	197
Liite 13	Esikoululaiset tutkimuksen tiellä.....	200